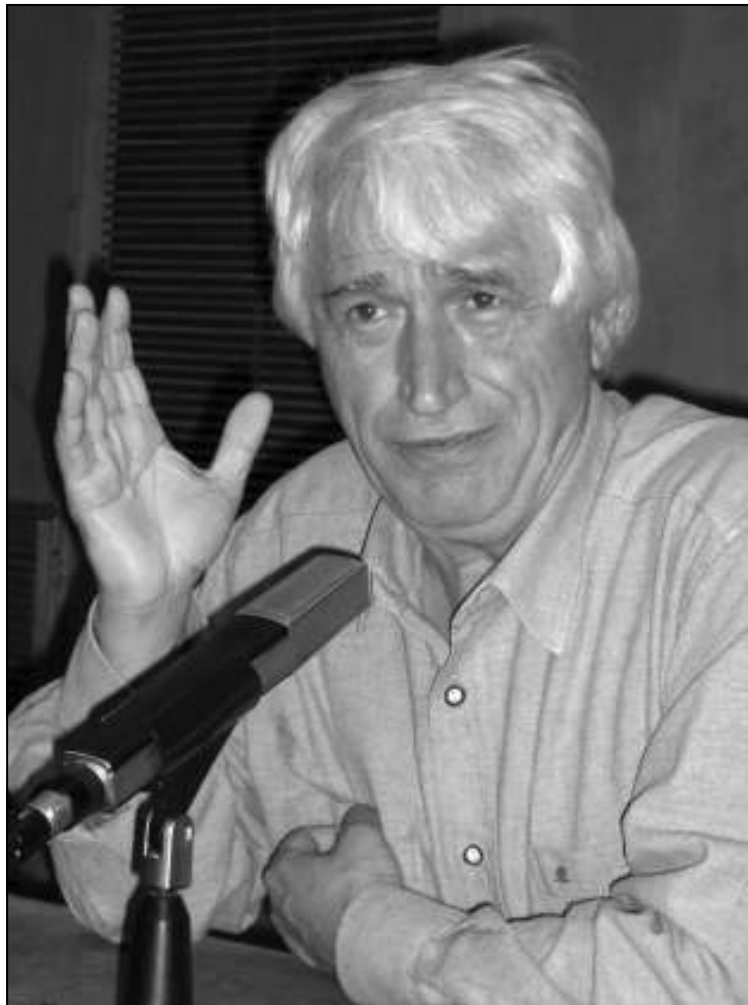

Emil Boroghină: „Festivalul Shakespeare – rațiunea mea de a exista”

Adriana Teodorescu: *S-a încheiat și ediția cu numărul șapte a Festivalului Internațional Shakespeare, probabil cea mai strălucitoare din „constelație”. Cum și ce este, domnule Boroghină, când trageți linie după acest maraton?*

Emil Boroghină: Ediția a VII-a a Festivalului Shakespeare a reprezentat pentru organizatori una dintre cele mai importante și solicitante din cele de până acum. Faptul că ea s-a desfășurat sub genericul „Constelația Hamlet” și având subtitlul „Shakespeare și noua realitate teatrală”, dedicată în totalitate celui mai important text al literaturii dramatice din toate timpurile, invitând în România spectacole de mare modernitate, a presupus o subordonare a tot ce se petrecea sub cupola Festivalului a unei idei bine structurate și definite. După știința noastră era pentru prima dată în lume când se organiza un festival în care se încerca reunirea celor mai importante spectacole „Hamlet” realizate în teatrul lumii. Caracterul de unicat al acestei ediții însemna, în egală măsură, un mare pariu, dar și o responsabilitate uriașă. Cred că acest pariu aproape ne-bunesc a fost câștigat. A aduce în fața spectatorilor, a numeroșilor invitați din țară și din străinătate spectacole semnate de Thomas Ostermeier, Elizabeth Le Compte, Eimuntas Nekrosius, Oskaras Korsunovas, Youn Taek Lee sau incitantul spectacol realizat de Monika Peakiewicz, a putea organiza o întâlnire-spectacol cu Robert Wilson – cea mai complexă personalitate teatrală a lumii în momentul de față și o alta în care s-au aflat față-n față britanicul Michael Pennington și românul Ion Caramitru, doi dintre cei mai străluciți interpreți ai rolului Hamlet din toate timpurile, a prezenta în cadrul natural de la Portul Cultural Cetate un recital răscolitor precum al polonezului Piotr Kondrad, a avea în programul atelierelor teatrale studențești un spectacol „Hamlet” realizat de Academia de Teatru din Shanghai și de marele om de teatru american Richard Schechner, a organiza expoziții precum cea a lui Mihai Țopescu sau cele ale artiștilor plastici craioveni și din diaspora, a lansa volume de importanța celor semnate de George Banu, Stanley Wells, Paul Edmonson, Maria Shevtsova, Andrzej Żurowski, Ion Omesu sau primele volume din seria unor noi traduceri românești ale pieselor lui Shakespeare, printre care și „Hamlet” realizată de profesorul George Volceanov și Violeta Popa, a organiza sesiunea de shakespeareologie „Mari spectacole Hamlet” în colaborare cu Asociația Internațională a Criticilor de Teatru și seminariul „Hamlet în traduceri și spectacole” în colaborare cu Asociația Europeană de Cercetare Shakespeare cu participarea unora dintre cei mai mari critici de teatru și shakespeareologi ai lumii – înseamnă că, în ciuda obstacolelor de tot felul, create de om sau de natură, Festivalul poate fi catalogat drept o izbândă, o reușită deplină.

Deviza festivalului din 2012 va fi „Lumea-i un teatru, noi suntem actorii”

A.T.: *Ne așteaptă doi ani de tăcere teatrală aici, în urbe, timp în care se fac comentarii, comparații, bilanțuri... Ce pregățiți pentru ediția următoare din 2012? Ați început pregătirile din câte știu...*

E.B.: Vorbind despre bilanțuri, trebuie să spun că dacă cele artistice ne-au oferit mari bucurii, impresiile și comentariile apărute fiind dintre cele mai favorabile, în schimb pentru bilanțul financiar nu putem trage încă linie. Pentru că nu am putut atrage în acest an decât sume infime din sponsorizări, avem datorii față de câteva edituri din țară și una din străinătate, care ne-au tipărit volumele lansate în timpul festivalului. Această situație neplăcută umbrește în parte bucuria de a fi realizat și de această dată un festival care poate sta alături de cele mai valoroase manifestări de gen din lume. Dacă edițiile anterioare din anii 2006, 2008 și 2010 au făcut parte dintr-un ciclu, din 2012 începe un alt ciclu care va fi încheiat în 2016, la cea de-a X-a ediție, când se vor comemora 400 de ani de la moartea lui William

Shakespeare. Deviza festivalului din 2012 va fi „Lumea-i un teatru, noi suntem actorii”. Am avut surpriza să constat că, după ce noi fixasem deja genericile următoarelor trei ediții, la editura Gallimard a apărut cartea lui George Banu, *Le Monde est une scene*. Inițial am dorit ca această carte să fie tradusă și lansată în 2012, dar ea a apărut anul acesta la Editura Nemira și lansată în această ediție. Am convenit cu George Banu și Valentin Nicolau să realizăm pentru 2012 o traducere a cărții în limba engleză de către Ioana Ieronim. Este inutil să spun că această antologie alcătuită și comentată de George Banu poate fi privită ca o lucrare programatică, putând sta la baza concepției viitoare ediții a festivalului. Spre lauda sa, Valentin Nicolau, președintele Grupului Editorial Nemira, intenționează să încredințeze traducerea în limba engleză și tiparului cartea profesorului craiovean Alexandru Olaru, *Shakespeare și psihiatria dramatică*.

A.T.: *Despre spectacolele din 2012 ce ne puteți spune?*

E.B.: Primul obiectiv este aducerea în România a unui spectacol realizat de cel mai faimos teatru al lumii, Royal Shakespeare Company. În acest sens am cerut deja sprijinul British Council Ro-

mania și al British Council de la Londra. Încă din 2003 am fost foarte aproape de a-i avea la Craiova. Motive mai mult sau mai puțin obiective, printre care și întârzierea emiterii Hotărârii de Guvern privind finanțarea Festivalului Shakespeare, au dus la amânarea manifestării din primăvara 2003 în toamnă, când, spre

marele nostru regret, prezența trupei britanice nu a mai fost posibilă. O experiență la fel de tristă am trăit și în acest an, fiind la un pas de a aduce spectacolul „Hamlet” de la Teatrul de Artă „Cehov” din Moscova (MHAT), poate cel mai important și cunoscut teatru al Rusiei. Amânarea semnării contractelor cauzată de întârzierea virării sumelor alocate în contul Teatrului Național Craiova, precum și lipsa finanțării din partea Consiliului General al Capitalei a „jumătății” bucureștene a Festivalului și implicit a prezentării spectacolului rușilor au făcut ca cei de la MHAT să renunțe în ultimul moment, cu delicatețe și diplomatie, la a mai veni în România. Amărăciunea noastră este cu atât mai mare cu cât, pentru a participa la festival, Ministerul Culturii din Rusia plătea costul deplasării și diurna celor 52 de persoane precum și transportul decorurilor, iar noi am fi plătit cazarea în Craiova și București și onorariul. Aș fi însă foarte fericit dacă participarea la Craiova a celebrului teatru fondat de Stanislavski și Nemirovici-Dancenko nu ar fi una neimplinită, ci una amânată. Un alt obiectiv important este aducerea pentru prima dată în România a unui spectacol realizat de un nume de legendă al teatrului, Ariane Mnouchkine, adăugând această prezență celorlalte mari personalități regizorale ale căror spectacole au putut fi văzute în cadrul edițiilor de până acum. Ne gândim și la prezența unui spectacol al celebrului regizor japonez, Yukio Ninagawa, și la Shakespeare Ryutopia Noh Theatre, absenți din cauza „norului buclucăș”. Ei pot aduce un excelent spectacol „Macbeth – Kabuki”. Vom încerca să aducem și un spectacol al canadianului Robert Lepage, unul dintre laureații Premiului Europa pentru teatru. Distins cu Premiul Europa pentru noua realitate teatrală în 2009 este și Pippo Delbono, al cărui spectacol „Henric al IV-lea” va participa la Festivalul Shakespeare în 2012. Important pentru noi rămâne atragerea suportului financiar necesar. Sperăm să ne bucurăm în continuare de sprijinul Minis-

Alături de George Banu. Foto: Florin Chirea

Premiindu-l pe Robert Wilson. Foto: Florin Chirea

⇒ terului Culturii, de cel al Guvernului, al Președinției, sub al cărei Înalt Patronaj s-a desfășurat ediția acestui an. Sper și ca aportul Consiliului Local și Primăriei Craiova, Consiliului Județean Dolj să devină unul comparabil cu al celorlalți finanțatori. De ce Festivalul Internațional de la Sibiu, care cred că, în ansamblu, nu este unul mai valoros decât Festivalul Shakespeare, să poată primi chiar în această perioadă echivalentul unui milion de euro de la Primăria Sibiu, iar noi o sumă de câteva zeci de ori mai mică de la autoritățile noastre locale? Dacă anul acesta nu am fi primit un sprijin financiar și logistic cu totul excepțional din partea Institutului Cultural Roman, nu am fi putut aduce în România cel mai celebru teatru de avangarda al lumii, „The Wooster Group” din New York. Pentru 2012 sper ca ICR să acorde aceeași atenție demersului de a aduce Royal Shakespeare Company și Theatre du Soleil condus de Arianne Mnouchkine. Pregătirile încep din timp, iar pentru aceasta este nevoie de sume importante, necesare călătoriilor în vederea vizionării și selecției spectacolelor, apoi urmează vizitele echipelor tehnice ale teatrelor invitate. Fundația Shakespeare, în sarcina căreia cad aproape toate preparativele, are în acest moment un cont pe minus. Mărturisesc cu tristețe că am ajuns la concluzia că obținerea fondurilor din sponsorizări a devenit din ce în ce mai grea, ea putând fi realizată numai cu o implicare reală a politicului.

A.T.: *Călătoriți mult, prin țară și prin lume, pentru selecția festivalului sau pentru a participa în jurii de specialitate. Ce spuneți despre starea actuală a teatrului românesc, a festivalurilor noastre?*

E.B.: Din cauza absenței fondurilor, am fost nevoit de fiecare dată să mă limitez doar la acele deplasări unde obiectivul era precis. Am văzut, deci, în ultimii ani în Europa numai spectacole Shakespeare. În țară, călătoriile mele nu au putut fi așa numeroase încât să am o privire de ansamblu asupra fenomenului teatral românesc. Cele mai reușite spectacole le vizionez la Festivalul Național de Teatru de la București sau la cele câteva festivaluri care m-au invitat să fac parte din jurii. Starea actuală a

teatrului românesc mi se pare una normală, fără însă a mai avea strălucirea pe care o dobândise în ultimul deceniu al secolului trecut. Cred că festivalurile naționale, regionale sunt necesare, întrețin competiția, starea de sănătate a teatrului românesc.

A.T.: *În final, ce rămâne după fiecare ediție a festivalului? Ce vă motivează să-l pregătiți pe următorul?*

E.B.: Întrebarea mă pune în încurcătura, mă obligă să readuc în discuție o problemă pe care aș fi dorit să o evit. Faptul că după fiecare din ultimele patru ediții am rămas cu datorii mai mici sau mai mari – și asta nu din pricina unei gestionări necorespunzătoare a fondurilor, ci numai pentru că am primit de fiecare dată sume care, adunate, sunt neacoperitoare pentru întregul program – ne răpește bucuria unei reușite artistice reale, obținute cu eforturi de multe ori supraomenești. Și totuși, în final rămâne o indiscutabilă satisfacție, apoi o impresie generală mai mult decât favorabilă, aprecierile spectatorilor craioveni și bucureșteni, ale oamenilor de teatru români și, nu în ultimul rând, ale oaspeților noștri din străinătate, mulți dintre ei catalogând Festivalul Shakespeare drept unul dintre cele mai importante din lume, dacă nu chiar cel mai important. După „Constelația Hamlet” rămâne o construcție despre care se va vorbi în teatrul internațional ca despre o experiență unică și cutezătoare. Motivele care mă îndeamnă să pornesc în pregătirea „următorului” țin de firea, de structura mea, de dorința de a desăvârși, de a duce cât mai departe posibil acest Festival Shakespeare care reprezintă țelul meu în viață, rațiunea mea de a exista.

CONSONANȚE

*Festivalul Internațional Shakespeare de la Gyula (Ungaria), desfășurat la jumătatea acestei luni, a cuprins în generosul său program producții din Germania, Anglia, SUA, Zimbabwe etc., printre participanți regăsindu-se nume prestigioase precum Peter Brook, Andrei Șerban, Michael Pennington, Bea von Malchus, Zsoter Sandor. România, prezentă cu spectacolul Teatrului Maghiar de Stat „Csiky Gergely”, *Rosenkrantz și Guildenstern* de Tom Stoppard, în regia lui Victor Ioan Frunză, a încheiat atractivă manifestare dedicată marelui Will.*